

ВСТУПНЕ СЛОВО ГОЛОВИ НАУКОВОЇ РАДИ ЖУРНАЛУ

В. БАТЛЕР

*почесний професор права
(Університет штату Пенсильванія),
почесний професор порівняльного права
(Лондонський університет),
іноземний член НАН України,
іноземний член НАПрН України*

У цьому номері зосереджується увага на аспектах американського конституційного права, якими, можливо, Сполучені Штати Америки найбільш відомі в новітній історії людства: праві і практиці громадянських і політичних прав особи, сформованих у процесі розробки Конституції США і конституцій п'ятдесяти штатів Сполучених Штатів Америки. Вони беруть початок у філософії природного права, вважаються притаманними людській природі і призначені встановлювати обмеження для держави. Англо-американська правова доктрина сягає своїми коренями щонайменше Великої хартії вольностей (1215 р.). Пізніше в англійській історії декларативні формулювання, зазвичай спрямовані проти конкретної шкоди, можна знайти у англійській Петиції про права 1627 р. і Декларації про права 1688 р., яку ухвалив Вільгельм Оранський, зійшовши на англійський трон. Принципи, викладені у Декларації про права, вважалися скоріше декларуванням прав, аніж запровадженням нових принципів. Сутність Декларації 1688 р. була пізніше втілена в законі, названому Білль про права, прийнятому парламентом-конвентом у Лондоні в грудні 1689 р. і тепер визнаному одним з найважливіших конституційних документів у історії людства.

Ширше уявлення про те, що деякі природні права людини є частиною законодавства держави та повинні бути під її захистом, виникло в Сполучених Штатах Америки у Конституції штату Вірджинія 1776 р. і американській Декларації Незалежності від 4 липня 1776 р. (під впливом резолюції, прийнятої на Першому континентальному конгресі у Філадельфії в жовтні 1774 р. і направленої британському парламенту з вимогою скасування репресивного законодавства). Хоча «батьки-засновники» роздумували над включенням особистих прав до основного тексту Конституції США, багато хто був стурбований тим, що є недоцільним і навіть нерозумним встановлювати перелік громадянських і політичних прав особи, тому що це могло призвести до розширення діяльності

© В. Батлер, 2013

центральных органів влади; інші вважали, що встановлення переліку прав може обмежувати незаконні посягання держави на індивідуальні свободи. Деякі штати при ратифікації Конституції звернули увагу на бажаність включення прав до Конституції.

У кінцевому підсумку останній погляд було підтримано. У 1789 р. Джеймс Медісон виступив з ініціативою про внесення перших десяти поправок до Конституції, відомих у Сполучених Штатах Америки під назвою «Біль про права»; ратифікаційні формальності було завершено до 1791 р. Не дивно, що на переліку прав позначився англо-американський історичний досвід і британський приклад, але вплив французької Декларації прав людини і громадянина 1789 р. допоміг утворити колорит тих часів. У свою чергу Біль про права США дав поштовх розробленню Загальної декларації прав людини 1948 р., Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р., Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 р. і незліченних конституцій та декларацій незалежності окремих країн на всіх континентах земної кулі.

Отже, декларативний приклад є одним внеском; жива судова практика як частина триваючого конституційного діалогу — іншим. Майже два з чверту століття потому перші десять поправок до Конституції Сполучених Штатів Америки залишаються в центрі американської конституційної доктрини та практики. Кожна сесія Верховного Суду Сполучених Штатів Америки займається питаннями їх тлумачення і застосування. Ці рішення мають вирішальне значення для викладання конституційного права в кожній юридичній школі Сполучених Штатів Америки; кожне з них без винятку є предметом детального аналізу та коментарів у доктринальних тлумаченнях американських юристів і регулярним предметом уваги в засобах масової інформації, коли виноситься нове рішення.

Нижче нашими авторами розглядаються матеріальні та процесуальні аспекти американського конституційного правосуддя: роль окремих конституцій штатів, право в області прав людини, свобода слова, друку, права обвинувачених, право на носіння зброї, судовий перегляд, релігію тощо.